

ГЛАВА 1.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ТА ДОБРОЧЕСНОСТІ

1. Рекомендації щодо проведення співбесіди (інтерв'ю) під час процедури визначення професійного рівня кандидата на посаду судді, що запропоновані міжнародними експертами.

Визначення питань

Тільки добре підготовлена комісія може провести змістовну співбесіду. Комісія зможе краще сформулювати питання лише після того, як проаналізує відповіді у опитувальнику. Підготовка питань заздалегідь і розподілення їх між членами комісії допоможе уникнути двох найпоширеніших помилок, що допускаються інтерв'юерами: домінування інтерв'юера та надмірність. Дослідження показують, що пересічний інтерв'юер занадто багато говорить. Експерти вказують на те, що ви не проводите співбесіду компетентно, якщо розмовляєте під час неї більше 15% часу. Цільовий суб'єкт співбесіди, кандидат, повинен говорити 85% часу. Проведення співбесіди групою інтерв'юерів створює додаткові проблеми. Типова команда з кількох інтерв'юерів зазвичай повторює, дублює одні й ті самі питання протягом всієї співбесіди перш за все через недостатню підготовленість до інтерв'ю.

Визначення важливих тем для обговорення.

Перед проведенням будь-якої співбесіди, для комісії буде корисним визначити теми для обговорення, які являють найбільший інтерес. Також можна розробити короткий перелік основних питань в межах визначеної тематики. Ці питання будуть загальними для всіх кандидатів та допоможуть при проведенні всіх співбесід. Маючи перелік загальних питань, члени комісії будуть мати основу для порівняння

різних кандидатів. Крім того, вони будуть більш вільно почувати себе під час співбесіди, оскільки триматимуть готові питання в руках.

Кваліфікація і особисті якості кандидата проявляються в компетентно проведених інтерв'ю. Питання повинні бути широкого діапазону, а не вузькими й технічними. Члени комісії мають також взяти до уваги, що ідеальної відповіді на будь-яке питання не існує.

Приклади загальних питань:

1. Якими особливими якостями ви володієте, щоб застосувати їх на новій посаді?
2. Чому ви бажаєте отримати посаду судді?
3. Як ви оцінюєте роль судової системи і її зв'язок з іншими гілками влади?
4. Чи згодні ви, що громадянин завжди зобов'язаний дотримуватися законів?
5. На вашу думку, концепція свободи та рівності є збалансованою чи незбалансованою?

Ці загальні питання дадуть змогу виявити усні комунікативні якості кандидата, оцінити професійну зрілість, рішучість, управлінський досвід, вміння емоційно адаптуватися до ситуації та проаналізувати базові цінності кандидата.

Правильні і неправильні питання.

Члени комісії не повинні обмежуватися тільки загальними абстрактними питаннями, оскільки такі питання можуть виявитися дуже корисними під час обговорення з кандидатом певних контроверсійних тем. Питання такого виду допоможуть зрозуміти бачення кандидата щодо актуальних тем, дозволяючи комісії також подивитися, як кандидат відповідає на питання під певним психологічним тиском. Для того, щоб уникнути появи некоректної політизованої розмови, можливо, члени комісії забажають заздалегідь визначити, як правильно сформулювати певні питання, а також які питання задавати під час співбесіди буде неправильно.

Багато учасників процесу відбору погоджуються, що ретельно сформульовані питання соціального характеру є безцінними для отримання розуміння характеру кандидата та його загальних життєвих поглядів. Однак інколи зазначається, що комісія не повинна «робити висновок, неначе під час шопінгу», а її члени не повинні бути людьми «одного

питання». У випадку, коли питання з соціальної тематики супроводжуються більш детальними питаннями під час співбесіди, інтерв'юери отримують змогу побачити багатогранність особистості кожного із кандидатів. Якщо під час співбесіди ставляться недоречні питання, голова комісії може забажати втрутитись. Голова, можливо, забажає запропонувати кандидату скористатися правом відповідати на таке питання на свій розсуд або попросити, щоб воно було перефразоване, що дасть кандидату можливість більш вільно сформулювати відповідь.

Приклади успішних перефразувань включають:

(а) неправильне: Як би ви вирішили справу про шкільні перевезення, яка скоро буде розглядатись в суді?

(б) правильне: Які аспекти здаються вам контроверсійними у справі про шкільні перевезення?

(а) неправильне: Чи підтримуєте ви поправку про рівні права?

(б) правильне: Що з програми професійної підготовки та фактів з минулого підготувало вас до розгляду справ про права жінок та національних меншин?

(а) неправильне: Чи підтримуєте ви застосування смертної кари?

(б) правильне: Чи доводилося вам коли-небудь підтримувати юридичну позицію, яка суперечила вашим особистим моральним переконанням?

(а) неправильне: Яку релігію ви сповідуєте чи/або яке ваше етнічне походження?

(б) правильне: Чи є якийсь конкретний аспект з вашого минулого, який ви вважаєте, повинен бути представлений на розгляд?

Приклади неправильних питань, які не слід задавати, включають:

1. Яка ваша політична приналежність?
2. Яка ваша політична ідеологія?

Індивідуалізація питання.

На додаток до питань, які підходять для всіх кандидатів на посаду судді, члени комісії можуть забажати поставити питання, які адаптовані до минулого конкретного кандидата. Індивідуалізовані питання допоможуть оцінити особистісний аспект в процесі співбесіди. Інтерв'юери повинні не цуратися задавати питання, які «зондують»

та викривають аспекти з минулого кандидата і його приховані особистісні якості. Члени комісії можуть мати очевидне занепокоєння щодо гуманності, ставлячи когось у складну ситуацію, але особам, які є цільовими суб'єктами інтерв'ю, доведеться приймати непрості рішення, що впливатимуть на життя і майно, коли вони стануть суддями. Інтерв'ю – це відповідний час, щоб перевірити вміння приймати рішення кандидатом та його здатність реагувати під тиском.

Такого роду питання можуть стосуватися:

- минулого та робочого досвіду кандидата;
- фінансових інтересів;
- вміння пристосуватися до зарплати судді;
- місця проживання і здатності змінювати місце проживання, якщо цього вимагає вакансія;
- особистих інтересів кандидата окрім юридичної сфери;
- питання щодо здоров'я кандидата.

Мета будь-якої співбесіди – допомогти порівняти кандидатів. Тому, при виборі питань для співбесіди, необхідно зберегти баланс між конкретними питаннями, адаптованими під життєвий досвід кожного кандидата та загальними питаннями, які будуть поставлені всім опитаним. Голова, можливо, забажає залишити деякий додатковий час в кінці співбесіди для отримання відповіді на ті питання, які були підняті у ході інтерв'ю. Знову ж таки, такий додатковий час має бути застосовано не лише для одного опитуваного, а й для всіх інших кандидатів, хто взяв участь у співбесіді. Комісія має намагатися не витрачати занадто багато часу на конкретні питання. Порівняти кандидатів належним чином можна лише під час збалансованого інтерв'ю.

Іншими словами, типи питань, які ставляться у ході співбесіди, та їх формулювання визначатимуть якість інтерв'ю. По справжньому якісно проведена співбесіда сформує у членів комісії розуміння про наміри кандидата на посаду судді, його бачення концепції «суду», здатність реагувати під тиском та особисті якості кандидата. Визначаючи питання заздалегідь і чесно задаючи ці питання кожному кандидату на посаду судді, комісія проведе співбесіду, яка додасть нову інформацію щодо характеристики особистих якостей до письмових заяв кандидатів. З часом співбесіди комісії ставатимуть все якіснішими, так як члени комісії удосконалюватимуть свої питання шляхом опитування багатьох кандидатів.

2. Питання інтерв'ю, що пропонуються.

Погляд кандидата на судову систему.

1. Які сильні і слабкі сторони державної системи кримінального правосуддя ви бачите?
2. Які сильні і слабкі сторони здійснення правосуддя в галузі охорони навколишнього середовища, комунальних послуг, а також інших регуляторних сферах ви бачите?
3. Які сильні і слабкі сторони даного суду ви бачите?
4. На вашу думку, в чому полягає відмінність між роботою в суді першої інстанції та апеляційної?
5. На вашу думку, якими повинні бути відносини між місцевими і касаційними судами?
6. На вашу думку, яким чином може бути поліпшена робота суду?
7. Зміни, які б ви хотіли побачити стосуються:
 - a. типів справ (проваджень), що розглядаються?
 - b. поваги до рішень?
 - c. управління судом?

Навички кандидата, досвід та особисті якості.

1. На вашу думку, який найбільший особистий вклад ви привнесете в роботу суду?
2. Які негативні моменти в роботі суду, якщо такі є, ви бачите?
3. Які сфери роботи можуть виявитися для вас недостатньо цікавими?
4. Ви б були готові відмовитися від інших інтересів, щоб не відставати від робочого навантаження суду?
5. Вам подобається викладення в письмовій формі? Чи легко це вам дається?
6. Які елементи в вашому навчанні, підготовці та досвіді підготували вас мати справу з кримінальним правом в судовій роботі?
7. Які елементи в вашому навчанні, підготовці та досвіді підготували вас мати справу з питанням юридичних прав жінок та національних меншин?
8. Які елементи у вашому навчанні, підготовці та досвіді підготували вас мати справу з питаннями бізнесу, комерції та нормативно-правового регулювання?
9. Які ваші найбільші інтереси поза поточною роботою?

ГЛАВА 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПОЛОЖЕННЯ ТА СУДОВА ПРАКТИКА

І. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

1. Механізми реалізації конституційних положень. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) від 30 вересня 2009 року № 23-рп/2009 /:

- статтею 59 Конституції України встановлено, що для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура;
- 02 червня 2016 року прийнято ЗУ «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» (набрав чинності 30 вересня 2016 року), яким закріплюється виключне право адвоката на представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Також, встановлено, що законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена;
- при цьому, представництво виключно прокурорами і адвокатами у ВСУ та судах касаційної інстанції здійснюється з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції – з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції – з 1 січня 2019 року. Представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами і адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року;

- окрім того, вказані зміни закріплюють гарантії незалежності адвокатури та визначають її функцією надання професійної правничої допомоги в Україні.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) від 30 вересня 2009 року № 23- рп/2009:

- Положення частини першої статті 59 Конституції України «кожен має право на правову допомогу» треба розуміти як гарантовану державою можливість будь-якій особі незалежно від характеру її правовідносин з державними органами, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, юридичними та фізичними особами вільно, без неправомірних обмежень отримувати допомогу з юридичних питань в обсязі і формах, як вона того потребує.
- Положення частини другої статті 59 Конституції України «для ... надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура» в аспекті конституційного звернення треба розуміти так, що особа під час допиту її як свідка в органах дізнання, досудового слідства чи дачі пояснень у правовідносинах з цими та іншими державними органами має право на правову (юридичну) допомогу від обраної за власним бажанням особи в статусі адвоката, що не виключає можливості отримання такої допомоги від іншої особи, якщо законами України щодо цього не встановлено обмежень.
- Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

2. Право громадян на працю. Професійна правнича (правова) допомога при захисті передбаченого Конституцією права на працю. Рішення Конституційного Суду України про право на працю:

Стаття 43 Конституції України передбачає право кожного на працю, що включає:

- можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується;
- рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності;
- заборону використання примусової праці (не є примусовою військова/альтернативна служба, робота за рішенням суду/вироком, згідно з законами про воєнний/надзвичайний стан); праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах;
- право на належні, безпечні і здорові умови праці;
- на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом;
- захист від незаконного звільнення.

Правова допомога при захисті права на працю:

- консультації та роз'яснення з питань трудового законодавства;
- складання заяв, скарг та інших документів правового характеру при вирішенні спорів у галузі трудового законодавства;
- здійснення представництва при розгляді питань про порушення трудового законодавства.

3. Конституційні гарантії захисту честі, гідності та ділової репутації особи. Гарантування рівності конституційних прав і свобод громадян перед законом (ст. 24 Конституції України):

Конституційні гарантії захисту честі, гідності та ділової репутації:

- Конституція України (ст. 3) визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека найвищою соціальною цінністю в Україні;
- усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах (ст. 21);
- кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідям (ст. 28);
- кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей (ст. 65);
- кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та пра-